

Detalls de la *Prèdica de sant Joan Baptista*, Pere Mates (1536) i autor desconegut a la manera de Pere Mates (després de 1921). Museu d'Art de Girona

FALSOS VERDADERS A DEBAT

Jornada sobre les falsificacions en el món de l'art

Una jornada de reflexió i debat al voltant de les falsificacions en l'art, adreçada a tots els interessats per aquest tema tan inquietant i fascinant alhora.

En el marc de l'exposició en curs «Falsos verdaders. L'art de l'engany», el Museu d'Art de Girona es proposa aprofundir en les mirades i experiències d'alguns dels agents implicats i afectats per aquest vessant tan fosc del patrimoni i del mercat de l'art. Una proposta per endinsar-se en aspectes fascinants i sovint poc coneguts del món de les falsificacions des de la perspectiva de la història de l'art, la museologia, la restauració, l'antiquariat i el món policial i judicial.

Organitzen:

md'A Museu d'Art de Girona

ICRPC⁹
Institut Català de Recerca
en Patrimoni Cultural

Amb la col·laboració:

**Universitat
de Girona**

PROGRAMA

9.30 h

OBERTURA

Sra. Elsa Ibar, directora general de Patrimoni Cultural

Dr. Joaquim Nadal, director de l'Institut Català de Recerca en Patrimoni Cultural

9.45 h - 10 h

PRESENTACIÓ DE LA JORNADA

Dr. Joan Bosch, professor titular d'història de l'art (UdG)

Dr. Francesc Miralpeix, professor titular d'història de l'art modern (UdG)

SESSIONS DE MATÍ

Presenta i modera:
JOAN BOSCH

10 h - 10.30 h

FALSIFICAR L'ANTIGUITAT: UNA ANÀLISI CRIMINOLÒGICA

Dr. Marc Balcells, criminòleg. Professor a la Universitat Oberta de Catalunya i investigador del Grup de Recerca Sistema de Justícia Penal.

Des de la perspectiva criminològica, es poden dir moltes coses sobre les falsificacions, perquè no deixem de referir-nos a un delictes. Sota aquest punt de vista, la presentació vol atansar-se al món de les antiguitats falsificades a través de diversos aspectes rellevants i entendre les dinàmiques d'aquesta particular fenomenologia delictiva: podem arribar a saber quantes falsificacions d'antiguitats hi ha? Quins danys causa, una antiguitat falsificada? Tenen alguna relació amb el delictes de tràfic il·lícit d'antiguitats? I, finalment, podem fer alguna cosa per a prevenir-les? A través de casos reals, intentarem donar una resposta a aquests interrogants.

10.45 h - 11.15 h

MODOS DE VER: INTERACTUANDO CON EL ARTE Y SUS FALSIFICACIONES

Dra. Catelijne Coopmans, sociòloga del coneixement i de la cultura visual.

Les obres d'art que resulten ser falses generalment fascinen el públic. A més, les falsificacions ens fan qüestionar la importància d'una atribució precisa: si una obra (falsa) és tan bona que enganya els experts, quina importància té si és una falsificació? Però hi ha un altre aspecte de la perspectiva del públic sobre aquest tema que és important explorar, relacionat amb la manera de veure i amb el que veiem, quan contemplem obres falses o possiblement falses. Diferent de l'art autèntic, sembla que "l'art" fals convida a una manera de veure orientada a "resoldre el cas", a intentar obligar l'obra a fer que ens reveli la veritat sobre si mateixa. Aquí considerarem com aquesta manera de veure i interactuar amb l'art com un detectiu, sense elevar les falsificacions al mateix nivell, pot complementar l'admiració per les obres d'art autèntiques, aconseguir interessar noves audiències en el patrimoni artístic i ampliar els plaers de visitar els museus d'art.

11.30 h - 12 h

ANATEMA I OMERTÀ

Ricard Mas, historiador, crític d'art i comissari d'exposicions.

L'any 1996 Ricard Mas va iniciar una investigació que va conduir a l'exposició «L'art de falsificar», acollida pel Museu d'Art de Sabadell (MAS). Llavors, molts dels museus consultats podien arribar a admetre que tenien, als magatzems, obres d'art falses, però no ho volien reconèixer públicament. Deixar un fals per a una exposició sobre falsos era proclamar la seva fal·libilitat. Tampoc es volia fer pedagogia sobre el tema. Una obra d'art era autèntica o falsa, i s'obviava la rica gamma de grisos entremitjos. Hem evolucionat gaire?

12.15 h - 12.45 h

F DE FAKE EN EL MERCAT DE LA PINTURA ANTIGA INTERNACIONAL

Artur Ramon, antiquari i escriptor.

Com s'han introduït obres falsificades en el mercat de la pintura internacional, especialment en els casos d'obres de Lucas Cranach, Frans Hals i Artemisia Gentileschi? Quines repercussions han comportat per a qui les va vendre? S'intentarà respondre les preguntes relacionades amb la fina línia que separa la realitat de la ficció, el vertader del fals, i fins on arriben les responsabilitats del galerista en el món del mercat de l'art i el col·leccionisme.

13 h - 13.30 h

TORN DE PREGUNTES I DEBAT

13.30 h - 15.45 h

PAUSA

SESSIONS DE TARDA

Presenta i modera:
FRANCESC MIRALPEIX

16 h - 16.30 h

L'ART MEDIEVAL CATALÀ I LES FALSIFICACIONS. ALGUNS CASOS PRÀCTICS

Dr. Alberto Velasco, professor del Departament d'Història de l'Art i Història Social de la Universitat de Lleida.

Catalunya és un país on l'art medieval ha tingut una gran acceptació, des del segle XIX, entre el públic general i entre els experts. Aquest fet ha estat degut a diversos factors, entre els quals, que les arrels històriques de la nació catalana pouessin en el període medieval. L'interès de col·leccionistes, institucions i especialistes pels artefactes artístics medievals va generar un lucratiu mercat àvid d'obres a través del qual se satisfien els interessos de la gran demanda generada. I quan no es disposava d'originals, alguns agents recorrien a l'estafa i la falsificació. Tot plegat ens emplaça davant un context

molt peculiar en què els responsables no sempre surten a la llum i del qual conservem escassa informació documental, però que és molt útil per entendre el costat fosc del mercat i les seves motivacions.

16.45 h - 17.15 h

AMEDEO MODIGLIANI, EL GRAN FALSIFICAT

Dra. Greta García, restauradora d'art modern a l'Institut Valencià de Conservació, Restauració i Investigació. Presidenta del comitè científic de la Fondazione di Ricerca Scientifica Amedeo Modigliani.

Amedeo Modigliani és un dels artistes més reconeguts, valorats, cotitzats i falsificats del segle XX. En aquesta ponència es traçarà un breu recorregut pels motius, les causes i les conseqüències d'aquesta realitat en la qual intervenen, de manera desordenada, els seus diferents agents: col·leccionistes, museus, experts, mercat de l'art... per poder, així, comprendre on radiquen els problemes d'aquest artista en el delicat sistema de la seva autenticació.

17.30 h - 18 h

EL NEGOCI DE LES FALSIFICACIONS, L'ART DE L'ESTAFA O L'ESTAFA DE L'ART

Pere Canal i Pedrosa, caporal de la Unitat Central de Patrimoni Històric dels Mossos d'Esquadra.

L'activitat policial s'ha especialitzat també en la repressió dels delictes contra el patrimoni cultural. Dins l'àmbit específic de l'art podem trobar falsificacions d'obra gràfica, numerada i seriada, però també d'obres pictòriques i escultòriques. L'art s'ha convertit en una activitat comercial per sobre de la seva funció cultural i, com tot negoci, està exposat al crim. En aquesta intervenció es presentaran algunes investigacions d'escultures, d'obra gràfica i d'obra pictòrica en què apareixen falsificacions per encàrrec, distribuïdors amateurs i professionals, així com víctimes puntuals i col·leccionistes de bona fe que han estat estafats. Malgrat que en l'imaginari general els delictes de les falsificacions d'art i antiguitats tenen un marcat àmbit transnacional, la realitat ens mostra quelcom diferent, amb un mercat local més procliu a aquests delictes i més eficient.

18 h - 18.30 h

TORN DE PREGUNTES I DEBAT

18.30 h - 18.45 h

Cloenda de la jornada a càrrec de **Carme Clusellas**, directora del Museu d'Art de Girona, i de **Joan Bosch** i **Francesc Miralpeix**, comissaris de l'exposició.

PONENTS

MARC BALCELLS

Criminòleg. Professor a la Universitat Oberta de Catalunya i investigador al Grup de Recerca Sistema Justícia Penal. Com a acadèmic Fulbright, va obtenir el seu doctorat en justícia penal a The Graduate Center, al John Jay College de la Universitat de Nova York. Les seves investigacions giren a l'entorn de la delinqüència patrimonial i, més concretament, dels aspectes criminològics del saqueig arqueològic. Els seus interessos també s'estenen fins al crim organitzat transnacional, la ciberdelinquència, la criminologia cultural i la història del crim.

ARTUR RAMON

Antiquari i escriptor. Combina el seu ofici d'antiquari amb la divulgació com a historiador de l'art. És la quarta generació d'una nissaga de coneguts antiquaris i CEO d'Artur Ramon Art, empresa fundada el 1911. S'ha format en història de l'art a la Universitat de Barcelona, ha viatjat per Itàlia i ha estudiat a París (La Sorbona) i Londres (Sotheby's). És especialista en pintura i dibuix antics, i és l'únic antiquari català que exposa des de 2010 a Tefaf Maastricht, la millor fira enciclopedista d'art del món, i al Saló del Dibuix de París. És conferenciant i analista d'art habitual en els mitjans de comunicació. Actualment col·labora setmanalment al Mirador de les arts i col·labora amb Josep Cuní a SER Catalunya.

ALBERTO VELASCO

Doctor en Història de l'Art. Professor del Departament d'Història de l'Art i Història Social de la Universitat de Lleida. La seva àrea d'especialització se centra en l'estudi de la pintura aragonesa del gòtic tardà, així com la pintura i l'escultura gòtica de Catalunya de la baixa edat mitjana. També ha treballat sobre la història del col·leccionisme a Catalunya, especialment en l'interès que despertaven les obres catalanes medievals entre els col·leccionistes dels segles XIX i XX.

PERE CANAL I PEDROSA

Caporal de la Unitat Central de Patrimoni Històric dels Mossos d'Esquadra. L'any 1986 es crea la Brigada de Patrimoni Històric dins el cos de Mossos d'Esquadra de Catalunya, embrió de l'actual Unitat Central de Robatoris amb Força i Patrimoni Històric, avui integrada per vint-i-dues persones, quatre de les quals es dediquen als delictes contra el patrimoni històric amb caràcter permanent.

RICARD MAS

Historiador de l'art, crític d'art i comissari d'exposicions. Es va iniciar com a assistent d'investigació de Rafael Santos Torroella (1990-1997) i com a director tècnic de la subhasta bibliogràfica Soler y Llach (1998-2001). Ha publicat assajos sobre la vida i l'obra de Salvador Dalí, la relació entre art i publicitat, i història del videojoc. Col·labora periòdicament amb el diari *El Punt Avui* i amb els setmanaris *El Temps* i *Time Out Barcelona*, així com amb la revista *Descubrir el Arte*. El 2018 va fundar el portal electrònic Mirador de les arts (www.miradorarts.com).

GRETA GARCÍA

Restauradora d'art modern a l'Institut Valencià de Conservació, Restauració i Investigació. Presidenta del comitè científic de la Fondazione di Ricerca Scientifica Amedeo Modigliani. Des del 2016 és doctora per la UPV amb la tesi doctoral titulada *Metodología científica para la realización de expertizaciones. La técnica pictórica de Amedeo Modigliani*. També va cursar el Màster Universitari en Conservació i Restauració de Béns Culturals i el Màster Internacional en Enginyeria de la Taxació i Valoració. Forma part del cos de tècnics superiors en conservació i restauració de l'IVCR+i, també com a restauradora d'art modern, contemporani i expertització d'obres d'art.

CATELIJNE COOPMANS

Sociòloga del coneixement i de la cultura visual. Després dels seus estudis de la cultura de la ciència i la tecnologia i de la cultura visual a la Universitat de Maastricht, es va matricular en Història Social de la Medicina a la Universitat d'Oxford, on va obtenir també el seu doctorat. Va coordinar el seminari interdisciplinari Fakes al Tembusu College de la Universitat Nacional de Singapur, del 2011 al 2017. Actualment és investigadora (*research fellow*) del Departament d'Estudis Temàtics de la Universitat de Linköping, a Suècia. La seva investigació se centra en la relació entre la imatge i la manera com aquesta és percebuda.

COORDINADORS CIENTÍFICS

JOAN BOSCH BALLBONA

Doctor en història de l'art i docent d'història de l'art a la Universitat de Girona. Ha estat professor visitant de les universitats italianes de Sàsser i Càller. Fa recerca sobre l'art dels segles XVI i XVII produït a Catalunya, posant l'accent en l'estudi crític i la redescoberta d'alguns dels autors més significatius d'aquell panorama històric i en el fenomen de la recepció a Catalunya de la cultura artística internacional. Ha publicat llibres sobre Agustí Pujol, la retaulística del Bages durant el segle XVII, els retaules majors de Santa Maria d'Arenys de Mar i de la Prioral de Sant Pere de Reus (amb Joaquim Garriga), i articles sobre Pere Nuyes, Joan Baptista Toscano i Antoni Rovira, entre d'altres. Ha estat comissari de les exposicions «De Flandes a Itàlia» (amb Joaquim Garriga), «Llums del Barroc» i «Alba Daurada. L'art del retaule a Catalunya».

FRANCESC MIRALPEIX VILAMALA

Doctor en història de l'art i professor titular de la mateixa disciplina a la Universitat de Girona. Forma part del grup de recerca consolidat de la Generalitat de Catalunya (2005SGR00832) i és vocal de la junta d'avaluació i qualificació d'obres d'art de la Generalitat de Catalunya. La seva recerca se centra en l'art i l'arquitectura de l'època moderna a Catalunya, en especial en les manifestacions artístiques dels segles XVII i XVIII. També és objecte del seu interès la relació de l'art i dels artistes catalans del període amb els grans centres d'avantguarda europeus i les formes com aquesta es produeix. Una línia complementària de la seva recerca té a veure amb l'estudi del col·leccionisme i amb la destrucció o salvaguarda de les obres d'art i dels avatars soferts pel patrimoni artístic.

.....
Data: divendres 16 d'octubre de 2020
.....

Durada: de 9.30 h a 13.30 h
i de 16 h a 18.30 h
.....

Canal: plataforma Zoom i retransmissió
mitjançant YouTube Live
.....

Inscripció: Cal inscripció prèvia.
La inscripció és gratuïta però cal
formalitzar-la a través del formulari en
línia abans del 14 d'octubre, al web
<https://museuart.com/jornada-virtual-falsos-verdaders/>
.....

Per a més informació, contacteu amb el
Museu d'Art de Girona a
reserves.girona.acdpc@gencat.cat
.....

Organitza: Museu d'Art de Girona i
Institut Català de Recerca del Patrimoni
Cultural. Amb la col·laboració de la
Universitat de Girona
.....

CRÈDITS

Continguts:
Joan Bosch
Francesc Miralpeix (ICRPC/IRH)

Coordinació tècnica:
Marta Grassot
Maria de Lluç Serra

Producció tècnica
Iuris.doc

Organitzen:

md'A Museu d'Art
de Girona

Amb la col·laboració:

**Universitat
de Girona**